

Проскурка Н.М.

старший викладач кафедри педагогіки та психології професійної освіти,
Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

РЕФЛЕКСИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА АВТОПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У роботі висвітлено результати дослідження рефлексивності майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Визначено види рефлексивності за А. Карповим: ситуативна, ретроспективна, перспективна. Описана методика дослідження та визначені рівні розвитку (високий, середній, низький) рефлексивності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

**Proskurka N. REFLEXIVITY AS A COMPONENT OF
AUTOPSYCHOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE INFORMATION
TECHNOLOGY PROFESSIONALS**

Abstract. The results of the research of the reflexivity of the future specialists in information technologies are covered in the paper. The types of reflexivity according to A. Karpov were determined: situational, retrospective, perspective. The research methodology is described and the levels of development (high, medium, low) of the reflexivity of the future IT specialists are determined.

В умовах сучасних соціально-економічних змін важливого значення набуває усвідомлення особистістю своєї неповторності та унікальності. З розвитком інформаційних систем підвищується попит на фахівців з інформаційних технологій. Особливо на фахівців-професіоналів які здатні до рефлексії, самопізнання та саморозвитку. Проблеми особистісного розвитку майбутніх фахівців з інформаційних технологій є предметом розгляду нашого дослідження.

Психологічні особливості рефлексії досліджувались у роботах як вітчизняних (В. Панок, С. Максименко, Т. Титаренко та ін.) так і російських (Б. Ананьєв, Л. Божович, С. Рубінштейн та ін.) науковців.

У нашому дослідженні рефлексивний компонент автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій містить

сукупність особистісних характеристик, що забезпечують здатність особистості до саморозуміння, саморозвитку та професійного вдосконалення. Одним із складових рефлексивного компоненту є рефлексивність.

Як зазначає А. Карпов, «рефлексія - це діяльність людини спрямована на осмислення власних дій, своїх внутрішніх станів, почуттів, переживань, аналіз цих станів і формулювання відповідних висновків». Отже, для того щоб зрозуміти себе, контролювати і регулювати свої дії, розвивати свій внутрішній світ, людина повинна опанувати рефлексію. Рефлексія включає в себе самоспостереження і самоаналіз. А. Карпов (Карпов, 2003) виділяє три види рефлексії: ситуативна, ретроспективна, перспективна.

Ситуативна рефлексія забезпечує самоконтроль поведінки в актуальній ситуації, осмислення її елементів, аналіз того, що відбувається. Поведінковими проявами і характеристиками цього виду рефлексії є, зокрема, час обмірковування суб'єктом своєї поточної діяльності; схильність до самоаналізу в конкретних життєвих ситуаціях.

Ретроспективна рефлексія проявляється в схильності до аналізу вже виконаної в минулому діяльності. В цьому випадку предмети рефлексії - передумови, мотиви і причини дій, зміст минулої поведінки, її результати, в особливості, допущені помилки.

Перспективна рефлексія співвідноситься: з функцією аналізу майбутньої діяльності, поведінки; плануванням, прогнозуванням ймовірних результатів, тобто орієнтація на майбутнє.

Для дослідження рефлексивності як складової рефлексивного компоненту автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій було використано *методику визначення рефлексивності А. Карпова* (Карпов, 2003), що складається з 27 тверджень. В опитувальнику запропоновані варіанти відповідей: «абсолютно неправильно», «не правильно», «скоріше неправильно», «не знаю», «скоріше правильно», «правильно», «цілком правильно».

При обробці результатів дослідження даної методики використовують прямі та обернені шкали. Загальна сума балів переводиться в стени. Стени характеризують низький, середній або високий рівень рефлексії.

Отже, було визначено особливості рефлексивності майбутніх фахівців з інформаційних технологій як здатності суб'єкта до свідомого та довільного процесу осмислення й переосмислення себе та своїх відносин з довкіллям в процесі діяльності й спілкування з іншими людьми. В результаті дослідження було виявлено, що низький рівень рефлексивності властивий для 42,0 % майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Середній рівень рефлексивності встановлено у 57,5 % досліджуваних студентів, а високий рівень рефлексивності було визначено тільки у одного студента, що дорівнює 0,5%. Останнє, є, загалом, позитивним фактом, оскільки за дослідженнями саме середній рівень рефлексивності є оптимальним в контексті продуктивності життєдіяльності людини, в той час, як низький або надмірно високий рівень негативно позначаються на ефективності її діяльності.

В результаті нашого дослідження було виявлено, що майже половина майбутніх фахівців з інформаційних технологій мають низький рівень розвитку рефлексії. Отже, визначається потреба у розробці програми розвитку рефлексивності як складової автопсихологічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Література

Карпов, А. В. (2003). Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*, 5, Т. 24, 45–57.